

«Tyskertøs»

Det var 10.mai 1945, dagen da alle ungdommene skulle samles for å feire frigjøringen på sjøhuset i Åkra. Det hadde vært fem lange år under tysk okkupasjon, men nå var Norge et fritt land igjen. ■■■■■ var fylt med glede, og betraktet seg selv i speilet. Hun hadde krøllet det blonde, lange håret sitt, og tatt på øyesminke som fremhevet de store, blå øynene. Alle gledet seg til i kveld. Endelig kunne de feire uten at tyskerne kom og ødela. Men tankene til ■■■■■ var et helt annet sted, for henne hadde ikke krigen bare vært forferdelig. Hun savnet han så inderlig, han som forlot landet sammen med krigen. Den veltrente, kjekke soldaten som plutselig en dag stod i kaféen der hun jobbet. Hun følte hun hadde levd et dobbeltliv, for ingen kunne jo vite det. De andre hadde et ord for det; «tyskertøs». Grusomt ord, tenkte ■■■■■. Hun var slettes ikke noe tøs, det var ekte følelser. Men nå hadde han dratt, og hun kom antageligvis aldri til å se ham igjen. I kveld måtte hun prøve å unngå disse tankene, for hun skulle ut og feire freden med de andre ungdommene i bygda.

■■■■■ hadde tatt på seg den fine, røde kjolen sin. De nye, sorte strømpene som mor hadde kjøpt til henne hadde hun også tredd på seg. Hun følte seg finere enn aldri før, og selv om et stikk av savn satt i henne, gledet hun seg til dans på sjøhuset. Hun tok på seg den sorte kåpen, og tok en siste titt på seg selv i speilet før hun forsvant ut døren. ■■■■■ skulle møte henne i krysset et lite stykke fra huset hennes, og derfra skulle de ta følge til festen. De hadde kjent hverandre helt siden de var små, og var gode venner.

«Hei ■■■■■, så fin du er i kveld! », utbrøt ■■■■■ da han så ■■■■■. ■■■■■ smilte, og tenkte for seg selv at ■■■■■ så nokså bra ut i kveld han også. De ruslet av gårde langs veien, to norske ungdommer med frihet og glede i øynene, den ene kanskje noe mer enn den andre. Da de kom til sjøhuset var det fullt av ungdommer der, og man kunne kjenne fredsgleden som fylte hele rommet. ■■■■■ danset og koset seg, og klarte for en stund å glemme savnet etter han som nå var langt borte.

Rundt midnatt ble stemningen brutt. Lyset ble slått av, og lokalet ble mørklagt. Plutselig kjente ■■■■■ to armer klemme hardt rundt henne. Ikke på en god måte, det var vondt. Hun kjente fort at denne personen var sterkere enn henne, hun hadde ikke sjans til å stritte imot. Hun kjente lukten av alkohol i ånden som pustet tungt mot henne. Hun skrek. ■■■■■ hadde

også blitt grepet av en annen, så han kunne heller ikke hjelpe henne. ■■■ kjente at noen rev henne i håret, før lyden av en saks nærmet seg. Saksen ble brutalt revet gjennom håret, og hun kjente at de lange krøllene hennes falt av, én etter én. ■■■ hadde sluttet å stritte imot, da hun skjønnte det ikke nyttet. Nå stod hun bare der og lot tårene trille nedover kinnene, mens de fjernet de siste restene av krøller i håret hennes. Hun kjente at grepet slapp, og hørte dem løpe bort. Lyset gikk på. Hun kikket ned på gulvet og så hennes nydelige krøller ligge i en haug rundt bena hennes. ■■■ så bort på ■■■ med skam i øynene, og våte kinn. Hun visste godt at det var slik de behandlet jenter som henne. Men hvordan kunne de vite om forholdet deres? De hadde jo vært så forsiktige.

Før hun rakk å tenke mer over det gikk lyset av igjen. På nytt ble ■■■ og ■■■ grepet. Denne gangen rev de i henne. Hun kjente noen dra i kåpen hennes, mens noen andre klorte henne oppover de sorte strømpene. Det var hender overalt på kroppen hennes. Hun hørte spydig latter. Det var svært ubehagelig. ■■■ følte seg hjelpeløs, og forstod at hun ikke kunne annet enn å vente til det gikk over. Endelig slapp de henne, og hun hørte skrittene deres løpe mot utgangen av lokalet. Lyset gikk på igjen. Der stod ■■■, midt i lokalet, med opprevne klær omringet av sitt eget hår. Alle kikket på henne. Hun kjente skammen bre seg i hele kroppen, fra topp til tå. Det tok heldigvis ikke lang tid før ■■■ tok henne i armen, og hvisket: «Skal vi gå? », med et blick av medlidenhet.

Det var sent, nærmere halv to på natta. Vinden var blitt sur, og gatene var rolige. Til tider kunne man høre folk som skravlet og sang fra husene. De feiret antagelig freden, og hadde ingen bekymringer lengre. Lite visste de om den stakkarlige jenta som gikk utenfor med ødelagte strømper og en opprevet kåpe. Hele kroppen til ■■■ så sliten ut, hun klarte ikke å løfte bena ordentlig. ■■■ så på den opprevne kåpen hennes, og tok et godt tak rundt henne for å gi jenta trygghet. Han tørket bort tårene hennes og fortalte henne at det kom til å bli bedre, det kom til å ordne seg. ■■■ var ikke helt sikker, men han håpet det i hvert fall. Tankene hans fór rundt. Når ble forelskelse ulovlig? Det er vel ikke noe man velger selv? ■■■ snudde seg mot ■■■ og så på ham. Øynene som tidligere hadde vært store og fylt av glede, var nå skrumpet sammen og fylt med sorg. De vakre blonde krøllene hennes var borte, og det eneste som var igjen var noen tuster her og der på hodet hennes. Det tok en stund før hun innså at armbandsuret var borte. ■■■ tilbød seg å gå tilbake for å lete, etter at han hadde fulgt henne hjem.

Klokken hadde nettopp passert 12. ■■■■■ og ■■■■■ satt på en benk utenfor lensmannskontoret, og en kjølig bris seilet forbi. ■■■■■ tok hånden til ■■■■■, den skalv, om det var på grunn av været eller nerver, visste han ikke helt. Det hadde gått nesten to uker siden hendelsen. Endelig hadde han fått ■■■■■ til å ta steget og anmelde saken. De siste ukene hadde hun holdt seg inne, nedgjemt i dynen sin. Det såret ham å se henne slik, hun så ikke lenger ut som seg selv. Huden hennes var blitt nærmest gjennomsiktig, øynene hennes lyste ikke lenger av liv og glede, leppene var tørre og fargeløse. «Spis», sa ■■■■■ og så på ■■■■■. Han hadde tatt med en matpakke til henne. «Du trenger det», sa han. Hun tok skivene uten å si noe, de følte tørre og kalde. De siste to ukene hadde vært harde fordi hun hadde kjent på så mange ulike følelser; gleden friheten førte med seg, ensomheten etter han hadde dratt, angst av å føle seg utrygg, skam, ydmykelse og hat. ■■■■■ reiste seg og sa: «Det er på tide».

■■■■■ og ■■■■■ gikk inn på lensmannskontoret. De seks meterne fra døren til skranken hadde aldri vært så lange. Det var en rar stemning i rommet, det var kaldt og ukoselig. ■■■■■ og ■■■■■ informerte om hva de skulle, og ble fulgt inn på et lite rom hvor de ventet på lensmannen. Etter en liten stund kom en høy og mørk mann med et strengt uttrykk i ansiktet inn i rommet, og vinket ■■■■■ inn på kontoret. ■■■■■ fulgte etter, mens ■■■■■ måtte vente utenfor. Hun følte seg liten der hun forsiktig satt seg ned på den slitne krakken på andre siden av lensmannens store skrivebord. ■■■■■ forklarte hva som hadde skjedd, og krevde at overfallsmennene skulle bli tiltalt og straffet. Hun krevde også erstatning for det som hadde blitt ødelagt og ville ha armbåndsuret tilbakelevert. Lensmannen noterte ned, og nikket uinteressert til det ■■■■■ la frem. Hun fikk følelsen av at han ikke brydde seg stort, og at hun ikke var verdt hans tid.

Det hadde gått ett helt år siden hun anmeldte saken, men ingenting hadde skjedd. Det virket som om veldig få brydde seg om saken hennes. Hun satt i sengen med penn og papir mens tankene fløy rundt i hodet. Hun begynte å tenke på hvor mye lettere livet hennes kanskje kunne vært, dersom hun ble med soldaten tilbake til Tyskland. Hun skammet seg over denne tanken. Han og krigen forsvant på samme tid, og kanskje hadde hun det bedre under krigen? Nå stod hun helt alene. Det var ikke støtte å få fra det norske politiet. Hun begynte å skrive et nytt brev:

«Til Politimesteren! Da jeg ingenting har hørt fra Dem angående det overfallet som jeg har anmeldt for en tid siden vil jeg herved spørre om det kan bli gjort noget med denne sak nå

*snart. I alle tilfeller ønsker jeg å få mitt ur tilbakelevert. Håper å få svar på dette snarest.
Ärbödigt [redacted]».*

Hun bestemte seg for å gi det en siste sjanse. Brevet ble sendt 7. juli 1946. [redacted] hørte aldri noe mer.

Metode

Vi har valgt å skrive en historisk fortelling. Grunnen til at vi valgte denne sjangeren er at vi tror denne måten å formidle historie på kan skape større forståelse hos elevene rundt en historisk hendelse. Når vi forteller om én spesifikk person, gir vi elevene mulighet til å bli godt kjent med én karakter. Dette kan gjøre det lettere for elevene å forstå og leve seg inn i historien. Det gjør historien mer personlig, og dermed også kanskje mer interessant. Når man fremstiller historiske hendelser gjennom fortellinger, vil det kanskje treffe elevenes følelser, og de vil lære historie på en helt annen måte enn ved å lese ren fakta. Gode historiske fortellinger gjør at elevene kan lage sine egne bilder av hendelser, og disse huskes ofte bedre enn bilder som er ferdig laget for dem, som de blant annet finner i skolebøker¹. Å bruke historiske fortellinger i skolen er også med på å variere læringsaktivitetene i undervisningen.

«Tyskertøs» er et ord vi har valgt å bruke i vår fortelling. Grunnen til at vi har brukt dette ordet er at det har stor historisk betydning, og er et begrep som tilhører fortiden. Det er et negativt, verdiladet ord, og beskriver på mange måter hvordan folk tenkte om de kvinnene som «lå med fienden». Dette er et ord vi mener at elevene på ungdomstrinnet bør ha kjennskap til når de lærer om andre verdenskrig, og det er derfor vi har valgt å bruke det.

Vi har valgt å kun bruke primærkilden vi fikk utdelt, kombinert med egen bakgrunnskunnskap om andre verdenskrig. Primærkilden vår var politirapporter fra hendelsen som blir fortalt, og brevet som █████ sendte til politiet. Ut i fra vår kilde får vi bare sett én sak rundt temaet «Tyskertøs», så hvis man skulle laget et stort prosjekt ut av dette måtte man hatt flere kilder. Kilden kan være utroverdig fordi det virker som at politiet er litt på overfallsmennenes side, noe man må være bevisst på. Kilden vi har brukt inneholder ikke følelser og tanker som personene hadde, noe som hadde hatt en større verdi for oss da vi skulle skrive en fortelling om denne hendelsen. I primærkilden fikk vi mye informasjon, men vi måtte også fylle inn tomme rom. Et eksempel på dette er at vi beskriver litt hvordan █████ ser ut, eksempelvis at hun var av den ariske rase. Vi har også skildret hennes følelser og tanker for å spille på elevenes følelser slik at de skal få et sterkere inntrykk av fortellingen. Dette er ikke noe vi har historiske kilder på, men ting vi har diktet opp selv for å få en helhet i fortellingen. Vi valgte å

¹ Lund, 2009, s. 130.

ikke skrive inn kilden i fortellingen, fordi vi synes dette hadde blitt rotete. Denne er skrevet inn i kildelisten. I metoddelen har vi også brukt boken *Historiedidaktikk*, av Erik Lund.

Da vi skulle starte med oppgaven laget vi et felles dokument som alle hadde tilgang på, der alle hadde mulighet til å skrive og redigere. Vi begynte arbeidet med fortellingen ved at vi planla at alle skulle skrive én versjon hver av innledningen. Deretter skulle vi lese det vi hadde skrevet høyt for hverandre og sette det sammen til en god innledning. Dette tok ganske lang tid, og vi forstod at vi måtte endre måten vi jobbet på for å komme i mål innen tidsfristen. Vi gikk derfor over til å fordele ulike deler av fortellingen mellom oss slik at alle på gruppen skrev litt hver. Videre leste vi det vi hadde skrevet høyt for hverandre, ga konstruktiv kritikk og la tekstene inn på det felles dokumentet. Til slutt gikk vi gjennom hele teksten, slik at vi fikk flytende overganger og en sammenheng i hele teksten. Dette funket veldig bra for oss, og det ble en jevn fordeling av arbeidet. Vi valgte å skrive metoddelen til slutt, fordi vi ikke ville låse oss til en bestemt måte å jobbe på. Metoddelen skrev vi sammen.

Kilder

Lund, Erik. (2009). *Historiedidaktikk. En håndbok for studenter og lærere*. Universitetsforlaget.

Statsarkivet i Stavanger. Haugesund politikammer - SAST/A-100440/G/Ga/Gab/Gabb/L0031 Justissak A520/45.